

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Lepenica-priroda, stanovništvo, privreda i zdravlje

Grin, Ernest

1963

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/items/2cf6f585-f2d1-4364-aa01-e19880111050>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

LEPENICA

Priroda, Stanovništvo, Privreda i Zdravlje

SARAJEVO

1963

JOSIP JEŽIĆ

VETERINARSKA ISTRAŽIVANJA

Istraživanja je vršila ekipa od 5 veterinara, 2 veterinarska tehničara i 2 pomoćna lica u zaseocima oko Homoljske Čuprije, Draževića i Višnjice u vremenu od 25. do 30. maja 1959. Puni sastav ekipe: prof. dr J. Ježić, naučni saradnik Veterinarskog zavoda dr Vladimir Cvjetanović, naučni saradnik Veterinarskog zavoda dr Samuel Kamhi, stručni saradnik Veterinarskog zavoda dr Isak Levi, veterinar Veterinarskog zavoda Puhalac Vladimir, veterinarski tehničari Veterinarskog zavoda Salih Kapetanović i Bajić Gordana, veterinarski higijeničar Aiša Udžvarlić i fizički radnik Alija Ajanović. Mikrobiološke analize krvi i raznih supstrata vršili su laboratoriji Veterinarskog zavoda i Odjeljenje za mikrobiologiju Zavoda za zaraze i mikrobiologiju Veterinarskog fakulteta (naučni saradnik dr Bakir Badnjević, asistent dr Miroslava Popović-Sabo i veterinar Olga Ilić sa tehničkim i pomoćnim osobljem tih laboratorija). Prof. dr Vaso Butozan bio je tih dana odsutan, u inostranstvu. Ekipa je u punom sastavu radila svega 3, odnosno 4 dana, u manjem sastavu još 4 dana, a laboratoriji su vršili pretrage otprilike kroz 8 dana.

Kao neposredni zadatak smo postavili utvrđivanje zaraženosti goveda tuberkulozom i brucelozom, zatim utvrđivanje procenta jalovosti goveda i uzroka steriliteta. Na osnovu epizootiološke ankete, te kliničkih i laboratorijskih pretraga, trebalo je istovremeno prikupiti što više podataka o enzootijama infektivne i parazitarne etiologije na tom području.

Izvršili smo pregled

— na tuberkulozu metodom komparativne tuberkulinizacije govedim i avijarnim tuberkulinom — 275 goveda;

— na brucelozu metodom klasične aglutinacije i djelomično vezivanjem komplemenata — 271 goveda i 1 konja;

— na gravidnost i sterilitet — 214 priplodnih krava i junica, od toga 65 rektalnom pretragom, prvenstveno onih za koje je to traženo ili za koje je na osnovu ankete i anamneze bilo indicirano.

— Na endoparazite izvršili smo koprološke pretrage 160 goveda, 32 konja, 45 ovaca i 7 svinja.

— Na ektoparazite i mikoze pregledali smo sve predvedene životinje.

— Na razna druga oboljenja pretraženo je 14 izrazito bolesnih životinja.

TUBERKULOZA

Metodom komparativne tuberkulinizacije bovinim i avijarnim tuberkulinom ispitano je u Homoljskoj Čupriji 106 goveda, u Draževiću 97 goveda, u Višnjici 72 goveda. Ukupno 275 goveda. Pozitivno su reagirale 3 krave, i to jedna u Homolj-

skoj Čupriji i 2 u Višnjici. Sumnjivih reagenata bilo je 5, i to po 1 u Homoljskoj Čupriji i Draževiću, a 3 u Višnjici. Uzevši u obzir pozitivne reaktore, zaraženost goveda tuberkulozom iznosi 1,09%. S obzirom na to da je vjerojatno da bi i neko grlo od sumnjivih pozitivno reagiralo, vjerojatno je postotak nešto veći. Ovaj postotak je iznad bosanskog postotka pa su u sporazumu sa Veterinarskom stanicom u Kiseljaku poduzete mjere da se postupak nastavi i tuberkulozna grla likvidiraju.

BRUCELOZA

Metodom klasične agluzinacije (razr jedenja) ispitali smo u Homoljskoj Čupriji uzorke seruma 103 goveda i 1 konja, u Draževiću 97 goveda i u Višnjici 72 goveda. Ukupno na brucelozu 272 goveda i 1 konja. Aglutinacioni test bio je pozitivan u razrjedenjima 1 : 20 u 2 krave i 1 konja. Serumski ovih životinja preispitani su reakcijom vezivanja komplemenata i dali negativne rezultate, pa su pozitivne aglutinacije ocijenjene kao nespecifične. Prema tome možemo uzeti da pozitivnih reagenata na brucelozu nije bilo iako postoji ozbiljna sumnja da bi bruceloze moglo biti po ovim selima.

INVAZIONE BOLESTI

Metiljavost, fascioloza, ustanovljena je u 35% slučajeva pregledanih goveda i 30% slučajeva ovaca.

Invazije želučano-crijevnim trihostrongilima ustanovljene su kod svih pregledanih ovaca.

Moniezioza ili trakavičavost nađena je u 15% slučajeva pregledanih ovaca. Crijevni strongili nađeni su 100% kod pretraženih konja. Oociste kokcidija nađene su kod ovaca u 15% slučajeva. Invazije krpeljima nađene su kod goveda u 15% slučajeva. Redovno se radilo o *Ixodes ricinus*.

Askaridoze i plućne vlasce našli smo kod svinja, ali je procenat pretraženih životinja suviše malen da bismo invadiranost smjeli izražavati u procentima.

Od ostalih parazitoza na ovom području ustanovljena je ehinokokoza kod goveda, ovaca i svinja. Zatim cisticerkoza goveda i svinja, te invezija plućnim vascima kod goveda, svinja i ovaca i piroplozmoza ovaca i goveda. Sve ove parazitoze raširene su u prilično poznatim razmjerama po čitavoj našoj Republici. Mogli smo utvrditi da je u području Lepenice posljednjih godina ustanovljena trihomonijaza goveda.

U toku rada našli smo više slučajeva gnojnih upala materice, što donekle ukazuje da ni trihomonijaza vjerojatno nije sasvim rijetka.

DRUGE ENZOOTIJE INFEKTIVNE ETIOLOGIJE

U području Lepenice registrirani su ranijih godina sporadični slučajevi antraksa. Nakon planskih akcija cijepljenja ovi slučajevi bivaju sve rjeđi i u posljednje dvije godine nije registriran nijedan slučaj.

Crveni vjetar svinja i enterotoksemija ovaca registrovani su na čitavom području Lepenice. Zabilježeni su i sporadični slučajevi drugih anaerobnih infekcija, kao tetanusa, malignih edema, šuštavca i parašuštavca.

Samo u toku našeg rada ustanovili smo 5 slučajeva aktinomikose goveda, pa izgleda da je ova infekcija dosta česta kod preživača. Psitakozu je na ovom području ustanovio Veterinarski zavod u Sarajevu na fazaneriji u Gromiljaku i na jednoj odstrijeljenoj vrani u Kiseljaku. Vjerojatno da infekcije virusima psitakoze-ornitoze postoje i kod drugih ptica i peradi toga područja pa bi, svakako, bilo interesantno to ispitati.

STERILITET GOVEDA

U Homoljskoj Čupriji od 96 predvedenih krava i junica bilo je 16 jalovih. U Draževiću: od 71 priplodne 13 jalovih, a u Višnjici: od 47 predvedenih 9 jalovih. Ukratko, od 214 priplodnih krava i junica jalovost je ustanovljena kod 38, što u procentu znači 18%. To je nešto ispod prosjeka naše Republike, koji iznosi nešto više od 20% krava i junica.

Kao uzrok jalovosti u većini slučajeva su ustanovljeni upalni procesi na jajnicima, a u manjem broju gnojni metritisi, vjerojatno kao posljedica trihomonijaze.

Ispitivanjem smo saznali da su pobačaji dosta česti kod ovaca, a vrlo rijetki kod goveda i ostalih životinja. Uzrok pobačajima goveda leži, vjerojatno, pretežno u trihomonijazi, koja je već reducirana, a, možda, i u vibriozu, koja nije utvrđena. Što se tiče ovaca, u prvom redu bi došla u obzir kao uzrok salmoneloza, zatim vibriozu, virusni pobačaj, te Q-groznica i krpeljna groznica ovaca.

NEKOLIKO NAPOMENA

Ekipa je radila na terenu svega 7 dana. Da bi se izvršila inventarizacija svih enzootskih pojava toga područja, trebalo bi vršiti istraživanja tokom čitave godine ili, u najmanju ruku, povremeno u sve četiri doba. To je zbog toga što se neke javljaju u određeno doba godine, zatim s obzirom na biološki ciklus uzročnika ili pak s obzirom na sezonske pojave prenosioca kad se radi o oboljenjima koja prenose artropodi.

Da bismo dobili bolji uvid u invadiranost stoke lepeničkog kraja, potrebno bi bilo žrtvovati 5—6 komada sitne stoke i izvršiti detaljan pregled sadržaja želuca i crijeva. I opet — u nekoliko nalaza u toku godine.

S obzirom na metiljavost trebalo bi temeljito ispitati sliv rijeke Lepenice i njenih pritoka na faunu pužića intermedijarnih domaćina i njihovu rasprostranjenost.

S obzirom na steritet trebalo bi pregledati sve bikove i jalove krave na trihomonijazu i vibriozu.

S obzirom na pobačaje u ovaca trebalo bi pretražiti ovce serološki na Q-groznicu, virusni pobačaj i salmonelozu. Otvorenim je ostalo pitanje ima li na ovom području enzootične hematurije, a ni podaci o ornitozi-psitakozu, pa, recimo, listeriozi, tularemiji i toksoplazmozi nisu nikako provjereni.

Na kraju ističemo da smo sva ova ispitivanja vršili u saglasnosti i u saradnji sa Veterinarskom stanicom u Kiseljaku, a vrlo nam je mnogo u organizaciji pomogla poljoprivredna služba i sam predsjednik opštine, koji je agronom po struci (inž. Tomo Jurišić). Na taj način smo mogli ući neposredno u teren i naše radove tako ukopčati da ih nastavi i njima se koristi Veterinarska stanica.

Iako su naša istraživanja bila ograničena na određene bolesti, na anketu i na kratak rok, ipak je skupljeni materijal dovoljan da ocijenimo zdravstveno stanje i da predložimo potrebne mjere preventive. Stoga nismo nastavili naša istraživanja u pojedinim sezonama te smo samo uzgred naveli što bi trebalo još učiniti ukoliko se riješimo na nastavak.